

Senterungdommen

Senterungdommens Stortingsvalgprogram 2017-2021

Senterungdommens stortingsvalgprogram for 2017 til 2021 gir en helhetlig oversikt over politikken vi vil føre og få gjennomslag for. Programmet er delt i tre av bærebjelkene for politikken vår: rettferdig fordeling, klok forvaltning og levende folkestyre.

Innholdsfortegnelse

Del 1: Rettferdig fordeling	3
Desentralisering	3
Utdanning.....	3
Arbeid og velferd	6
Helse.....	6
Utvikling og bistand.....	8
Frivillighet, kultur og idrett	9
Familien.....	10
Del 2: Klok forvaltning.....	11
Klima og miljø.....	11
Samferdsel og infrastruktur	12
Næring.....	14
Industri	15
Jordbruk	15
Skog	17
Fiskeri og havbruk	18
Reiseliv	19
Forsvar.....	20
Justis og beredskap	21
Nordområdene.....	22
Asyl og integrering	23
Del 3: Levende folkestyre	25
Internasjonal handel	25
EU og EØS-avtalen.....	26
Reform og avbyråkratisering	27
Rettighetsspørsmål	27

Del 1: Rettferdig fordeling

Legning, kjønn, oppvekst, religion eller bosted skal ikke spille en rolle for hvordan du blir møtt i samfunnet. Et samfunn med små forskjeller og stor tillit er en forutsetning for en god velferdsstat. Rettferdig fordeling forutsetter gode løsninger innen velferd, utdanning, desentralisering og bistand. Dette er noen av temaene som løftes frem i denne delen av programmet.

Desentralisering

De siste årene har sentraliseringsprosesser ført til at distriktene tappes for ressurser. Senterungdommen ønsker at mennesker skal ha samme tilgang på gode tjenester uansett hvor i landet de bor. Vi ønsker et desentralisert Norge hvor goder, muligheter og næringer er jevnt fordelt. Senterungdommen ønsker å opprettholde tre folkevalgte forvaltningsnivå i Norge. Dette er nødvendig for å sikre at politiske beslutninger blir tatt så nært folk som mulig.

Løsninger

- Endre dagens inntektssystem slik at kommuner over hele landet kan gi innbyggerne gode tjenester.
- Øke tryggheten til innbyggerne gjennom å styrke politi, helse og brannvesen.
- Legge til rette for næringsutvikling i hele landet.
- Vi vil bygge samfunnet nedenfra, med tre folkevalgte forvaltningsnivå; kommunen, fylkeskommunen og staten.
- Legge opp til at statlige arbeidsplasser fordeles over hele landet.
- Bedre og rimeligere kollektivtransport i by og distrikt, i samarbeid med fylker og kommunene.
- Folkeavstemninger ved spørsmål om kommunesammenslåing og fylkessammenslåing.
- Sikre muligheten til å ta høyere utdanning over hele landet.
- Flytte oppgaver fra statlig til kommunalt og fylkeskommunalt nivå.

Utdanning

Senterungdommens visjon for skole og utdanning er at alle elever og studenter skal få utnyttet sitt potensial og kunne lykkes uavhengig av bakgrunn. Alle har ulike styrker og svakheter og den norske skolen må være en arena der de sterke sidene skal fremheves uavhengig om man er flink til å regne, sveise eller løpe fort. Vi skal ha et høyt ambisjonsnivå for norsk skole, men er sterkt kritiske til overdreven bruk av måling og testing.

Løsninger

Grunnskolen

- Øke andelen praktisk arbeid i ungdomsskolen i form av flere valgfag og mer praktisk arbeid i teoretiske fag.
- Alle skoler skal tilby arbeidslivsfag.
- Innføre en todeling av rådgivningstjenesten i ungdomsskolen – en sosial og en faglig del.
- Minst en halvtime fysisk aktivitet hver dag.
- Åpne for skolestart et år tidligere eller senere dersom foresatte i samråd med skolen finner det hensiktsmessig.
- Nei til heldagsskolen.
- Økt satsing på de grunnleggende ferdighetene, spesielt frem til og med 4. klasse.
- Undervisningen i sidemål skal bli bedre ved å starte tidligere med sidemål på barneskolen og bruke sidemålet i andre fag enn norsk på ungdomsskolen og i den videregående skolen.
- Karakterer skal brukes som vurderingsform fra og med 8. klasse.
- Sikre en forbedret og helhetlig seksualundervisning. Aksept for legning og respekt for medmennesker skal vektlegges i undervisningen.
- Lærere skal ha mer tid til undervisning og benytte mindre tid på unødig byråkrati.
- Praksisen i lærerutdanningen skal være så yrkesnære som mulig. Modeller som skoleovertagelse bør benyttes i større grad, og minimum antall praksisdager økes.
- Lærerstudentenes kompetanse i skriftspråkene nynorsk og bokmål skal fremkomme av vitnemålet.
- Privatskoler skal kun være et supplement til den offentlige skolen.
- Plassere elever med samme målform i samme klasse, i tråd med Odda-modellen.
- Innføre et daglig sunt og variert skolemattilbud til alle i grunnskolen.
- Avvikle norsk deltaking i PISA-undersøkinga.
- Rådgivernes kompetanse om yrkesfaglige løp skal bedres.
- Det skal gis et tilbud om leksehjelp fra pedagogisk personale til alle elever i grunnskolen.
- Nasjonale prøver gjøres om til utvalgsprøver.
- Oppfordre kommunene til å innføre lokale normer for lærertetthet.

Videregående opplæring

- Ungdomsretten til videregående opplæring heves til 25 år, uten krav om å bruke retten sammenhengende.
- Utstyrsstipend skal tilpasses etter utdanningsprogrammets reelle utstyrsbehov.
- Fjerne arbeidsgiveravgift for lærlinger.
- Større fleksibilitet innenfor utdanningsløpene på yrkesfag.
- Krav om minst 3 lærlingplasser per 1000 innbygger i kommunen, og minst 3 per 5000 innbygger i fylkeskommunen.

- Styrke skolehelsetjenesten, og overføre ansvaret for videregående elever til fylkeskommunen.
- Rådgivningstjenesten skal bestå av kompetente fagfolk med utdanning som er rettet enten mot karriererådgiving eller sosialpedagogisk rådgivning.
- Ha sunn skolemat tilgjengelig for kjøp.
- Alle videregående skoler skal ha en miljøkoordinator som har ansvar for å følge opp hybelboere.
- Det skal være mobbeombud eller tilsvarende i alle fylker.
- Alle videregående skoler skal være tilknyttet skolepsykolog eller noen med tilsvarende kompetanse.
- Legge inn flere praksisdager i yrkesfaglig utdanning, og sikre relevant praksis på skolene.
- Legge til rette for økt elevmobilitet og utveksling både på allmennfaglige og yrkesfaglige linjer.
- Det innføres en fraværsgrense på 15%, med rom for skjønn, og tillit til elever og foresatte, blant annet ved bruk av egenmelding.
- Det skal jobbes for økt rekruttering til de verneverdige fagretningene.
- Bedre informasjonen om mulighetene for høyere utdanning etter yrkesfaglig utdanning.
- Det skal legges til rette for alternative utdanningsløp på yrkesfag, blant annet gjennom økt bruk av vekslingsmodellen.
- Tettere samarbeid mellom skole og arbeidsliv.

Høyere utdanning

- Det skal ikke benyttes skolepenger i høyere utdanning i Norge, heller ikke for utenlandske studenter.
- Det bør bygges 3000 studentboliger årlig til målet om 20% dekningsgrad nasjonalt er nådd.
- Øke studiestøtten til 1,5 G i året, med 11 måneders studiestøtte.
- Høgskolens ansvar for profesjonsutdanning og regional næringsutvikling må opprettholdes ved fusjoner av høgskoler og ved innlemmelser i universiteter.
- Det skal gis en økt stipendandel avhengig av kronekurs og kostnadsnivå til norske studenter som studerer utenfor Norge.
- Utfordringer som omlegging til fornybart samfunn og bedre utnyttelse av naturressurser må få større plass i høyere utdanning.
- Lærerutdanningen skal være fireårig og fortsette å være en profesjonsutdanning der målet er å skape gode pedagoger.
- Sikre finansieringen til grunnforskningen.
- Øke lånekassens inntekts- og formuegrense.
- Endre kravet om karakter 4 i matte for lærerstudenter til et krav om karakteren 4 i faget man skal undervise i.

Arbeid og velferd

Et grunnleggende prinsipp for Senterungdommen er å sørge for at alle innbyggere i Norge i størst mulig grad får like muligheter til å oppnå god velferd og leve meningsfulle liv. Senterungdommen ser med bekymring på de økende forskjellene mellom rike og fattige i Norge. Et økonomisk likestilt samfunn er et viktig mål for velferdsstaten og for dens eksistens. Det er viktig å holde offentlige trygdeytelser på et nivå som gjør at mottakerne kan leve fullverdige og gode liv. Samtidig skal man føre en politikk som holder statens utgifter til ytelser på lavest mulig nivå, og som stimulerer til arbeid framfor lediggang. Senterungdommen ser med bekymring på antall unge uføre i Norge som så vidt eller aldri får ta del i arbeidslivet og dermed vil slite økonomisk under dagens ordninger. Det er et problem for samfunnet og det er et problem for den enkelte. Senterungdommen ønsker å iverksette forebyggende tiltak som gir bedre folkehelse, og ellers tilrettelegger for at enkeltpersoner skal kunne bidra med sine ressurser.

Løsninger

- Jobbe for at det skal være færrest mulig unge uføretrygdete og for at flest mulig skal kunne utnytte restarbeidsevnen sin.
- Sørge for at uføre og andre trygdemottakere har muligheter til å leve et verdig liv og har like muligheter som arbeidsføre.
- Et skattesystem som minsker forskjellene mellom rike og fattige i Norge.
- Lov som hindrer sosial dumping. Uavhengig av nasjonalitet skal arbeidere i Norge ha norske vilkår og norsk lønn.
- For å hindre sosial dumping skal det stilles større krav til sertifisering, spesielt innen mindre regulerte fagområder.
- Innføre «Telemarksmodellen» som nasjonale retningslinjer for byggeprosjekter.
- Allmenngjøring av tariffavtaler.
- Innføre 1 karenssdag ved sykdom.
- Redusere sykelønnsutbetalingene til 90%.
- Unntak for karenssdag og nedskalert sykelønn innføres for arbeidstakere med kroniske lidelser.

Helse

Senterungdommens mål innen helse- og omsorgssektoren er at alle innbyggere i Norge skal få så lik og tilrettelagt oppfølging og behandling som mulig. Dette gjelder både geografisk og etter individuell tilstand, noe som forutsetter et reelt helsetilbud med kompetente fagmiljø i hele landet. Helsesektoren må drives med utgangspunkt i at alle mennesker har ulike behov. Tilpasset hjelp løses best ved at sterke kommuner og fylkeskommuner har demokratisk frihet til å gjøre lokale tilpasninger.

Det er viktig at innbyggerne i Norge har tillit til helsevesenet, dette ivaretas og forsterkes gjennom et solid offentlig helsevesen der hovedfokus er mennesker, ikke profitt. Private tjenesteleverandører er et positivt bidrag til det norske helsevesenet og supplerer det offentlige for å sikre en mer effektiv pasientbehandling.

For at de økonomiske og sosiale kostnadene skal kunne reduseres i fremtiden, er det viktig å prioritere forebygging. Under forebyggende tiltak må flere grader av helsevansker ivaretas. Fedme- og livsstilsrelaterte sykdommer er et økende problem som bør forebygges tidlig ved bevisstgjøring i skolen. Det generelle kompetansenivået i befolkningen rundt temaet ernæring og aktivitet bør økes. For at det skal kunne stimuleres til tidlig behandling og fjerne stigmaet rundt psykiske lidelser, må ungdom bevisstgjøres rundt temaet psykisk helse i større grad enn i dag. Et viktig forebyggende tiltak mot antibiotikaresistens er å redusere bruken av antibiotika i husdyr- og fiskeoppdrett, samt i det offentlige helsevesenet.

Ruspolitikken har vært et forsømt område i Norge i flere tiår. Norge scorer for høyt på blant annet overdosestatistikkene, og en høy andel av de innsatte i norske fengsler sitter inne på grunn av rusrelaterte handlinger. Rusomsorgen har hverken blitt viet nok midler eller politisk oppmerksomhet. Senterungdommen mener de rusavhengige fortjener et mer verdig liv enn de har i dag, og ønsker å gjøre en ekstra innsats for de rusavhengige i årene fremover.

Løsninger

- Bevare lokalsykehusene og stanse nedleggelsen av akutt- og døgnfunksjoner.
- Opprettholde desentralisert struktur på distriktpsykriatiske sentre (DPS).
- Kommuneøkonomien er en forutsetning for et godt helseapparat lokalt og bør styrkes betraktelig for å imøtekomme de behovene som finnes rundt om i landet.
- Helseforetaksmodellen må avvikles, og ansvaret for norske sykehus må føres tilbake til fylkeskommunen og folkevalgt styring.
- Alle sykehus skal ha en stedlig leder som har faglig ansvar, budsjettansvar og personalansvar.
- Det må sørges for desentralisert helsetilbud. Dagens sykehusstruktur ligger fast, og lokalsykehusenes rolle styrkes med midler til oppgradering og kompetanseløft.
- Tannlegebehandling skal inn i egenandelsordningen i folketrygden.
- Sørg for en desentralisert tannklinikkstruktur for en bedre tilgang på behandling.
- Flest mulig eldre skal bo hjemme om en selv ønsker det. Dette løses gjennom økte midler til gode og fleksible hjemmebaserte tjenester, hjemmesykepleie, aktivitetstilbud og avlastningsmuligheter.
- Sørg for helsestasjonstilbud i alle landets kommuner.
- Bruken av politi i forbindelse med innleggelser må begrenses, og der det er behov for politiets assistanse bør sivilt politi i størst mulig grad benyttes.

- Det må oppfordres til mer kreativ behandling i kommunene for eksempel med bruk av dyr eller aktivitet for å øke livskvaliteten til demensrammede og pasienter med psykiske utfordringer.
- Tobakk skal selges i nøytral innpakning, uten synlige merker eller logoer for å fjerne trend-aspektet.
- Aldersgrensen på tobakk er 18 år.
- Økte avgifter på tobakk og forebyggende kampanjer brukes for å få ned antall brukere.
- Gi økte midler til opprettelse av flere rusbehandlingsplasser.
- Føre en ruspolitikk som gjør at rusavhengighet først og fremst blir behandlet som en sykdom og ikke en kriminell handling.
- Gjennomføre forsøk med nemdordning som følger opp de som pågripes av politiet for besittelse av narkotika til eget bruk, etter eksempel fra Portugal.
- Øke helsepersonell og andres kunnskap om selvmordsforebygging og førstehjelp ved selvmordsfare.
- Mer midler til selvmordsforebyggende tiltak.
- Styrke akuttmottaksfunksjonen innen psykiatrien.

Utvikling og bistand

Store forskjeller innad i samfunn skaper ustabilitet og urettferdighet. Norge har historisk vært en viktig bidragsyter i kampen for å utjevne forskjellene i verdenssamfunnet. Det er for å sikre muligheter og rettferdighet til individet, og det er også et viktig bidrag til å forebygge konflikter og utrygghet i verdenssamfunnet. Norge må fortsatt være en bidragsyter for at forskjeller mellom land og innad i land skal bli mindre. Det krever langsiktig arbeid, mer innsyn i forvaltningen av bistandsmidler og en større målretting av bistandsmidlene.

Løsninger

- 1% av bruttonasjonalinntekt skal gå til bistand.
- Bistand skal være en økonomisk investering uten utbytte. Formålet er ikke å tjene penger på bistanden, men må i større grad dreie seg om mottakerens utbytte av bistanden.
- Øke andelen bistand som gis i form av mikrolån.
- Prioritere midler i bistandsbudsjettet til seksuell og reproduktiv helse og rettigheter globalt.
- Samarbeidet med sivilsamfunn og frivillig sektor innen bistand må styrkes for å sikre langsiktighet i prosjekt og at mindre av bistandsmidlene går til administrasjon.
- At Norge sletter illegitim gjeld og gjeld som er resultatet av uansvarlige lån.

- Bistandsbudsjettet skal i all hovedsak brukes i andre land, ikke i Norge. Deler av bistandsbudsjettet kan brukes i Norge i år med store flyktningstrømmer for å sikre effektiv, trygg og god behandling av asylsøkerne.
- Bedre oppfølging av bistandsmidler.
- Norge skal legge press på land som forbyr prevensjon.
- I større grad engasjere og involvere lokale personer i bistandsarbeid gjennom opplæring, rådgøring og involvering.

Frivillighet, kultur og idrett

Frivillighet, kultur og idrett står sterkt i Senterungdommen fordi gode kulturopplevelser henger sammen med fornøyde innbyggere og høy trivsel. For ungdom er dette viktige arenaer for læring som ikke tilbys i skolen. To av grunnpilarene for kulturen er dugnad og frivillighet. Derfor mener Senterungdommen det er viktig å bidra til lokal aktivitet gjennom kulturskoler, interesseorganisasjoner og idrettsklubber. Frivilligheten representerer også en viktig aktør for å løse samfunnsutfordringer. Det mangfoldige Norge blir gjerne gjenkjent i kulturen. Lokalsamfunnene rundt i landet legger hver dag ned en viktig innsats for kultur og idrett. Videre er det profesjonelle kulturlivet en viktig inspirasjon for å rekruttere flere unge utøvere til både kunst, musikk og idrett. Kulturopplevelsene skal ikke være avhengige av økonomi og alder. Man skal ikke bare leve, man skal også oppleve.

Løsninger

- Videreføre den kulturelle skolesekken og den kulturelle spaserstokken.
- Samarbeide med offentlige og private instanser for å styrke kulturopplevelsen for befolkningen.
- Legge til rette for at frivillige lag og organisasjoner fortsatt får utdelt midler til videre drift for å opprettholde et bredt og sikkert kulturtilbud.
- Gjøre det mulig å utvikle kulturskolene gjennom økte midler til kommunene.
- Videreutvikle anlegg og lokaler som brukes til frivillighet, idrett og kultur.
- Videreføre kulturstipendet til unge utøvere.
- Etablere kulturverksted for ungdom gjennom samarbeid med kommuner og fylker.
- Styrke utdanningen innenfor kunst, kultur og idrett i den videregående skole.
- Frivillige lag skal få full momskompensasjon for bygging av anlegg.
- Styrke satsningene på frivillighetssentralene.
- Styrke samarbeidet mellom kultur- og idrettslag og skolen for bedre å kunne tilrettelegge, gi støtte og utvikle barnets- og ungdommens sosiale og faglige kompetanse.

Familien

Familien er det grunnleggende sosiale fellesskapet i våre liv, og skaper en trygg ramme som det offentlige ikke kan erstatte. Senterungdommen ønsker en familiepolitikk basert på valgfrihet, uansett hvilken form den enkelte familie måtte ha. Senterungdommen vil styre barnetrygden for å utjevne forskjellene mellom barnefamilier og andre.

Alle barn har rett på trygghet og omsorg. For å sikre rettsikkerheten til utsatte barn og unge må vi bruke mer ressurser på forebygging. Det trengs gode samarbeidsplattformer mellom aktørene innenfor rettsvesenet og helsevesenet hvor barnets beste alltid må være avgjørende ved valg av tiltak.

Tjenestene til familien må være lett tilgjengelige og velfungerende. Barnehagene må kunne tilby barnet mulighet for aktivitet, utvikling og læring. Samarbeidet mellom foreldre og barnehage må bedres slik at foreldrene får en større innflytelse enn i dag. God kommunikasjon sikrer gode løsninger.

Løsninger

- Kontantstøtten videreføres.
- Sikre begge foreldre selvstendige permisjonsrettigheter.
- Gi foreldrene reel medvirkning og innflytelse i barnehagen.
- Beholde maksprisordningen og søskenmoderasjon i barnehagene.
- Forebygge vold i nære relasjoner, og bedre økonomien til krisesentrene. Vi vil også ha en bedre opplæring av roller og ansvar innad i helsevesenet.
- Innføre rullerende barnehageopptak.
- Sikre oppfølging og støtte til familiemedlemmer som er berørt av et annet familiemedlems sykdom eller ulykke.

Del 2: Klok forvaltning

En av de grunnleggende verdiene i Senterungdommen er at vi skal ta vare på jorden gjennom langsiktig og klok forvaltning. Det gjelder ikke bare naturen, men også for samfunnet og velferdsstaten. Jorden skal tas vare på for dagens generasjoner og fremtidige generasjoner. Vi skal være stolte over det samfunnet og de mulighetene vi gir til kommende generasjoner.

Vi vil sikre en klok forvaltning av naturen og samfunnet gjennom blant annet miljøpolitikk, næringspolitikk, justispolitikk og forsvarspolitik.

Klima og miljø

Vårt mål med klima- og miljøpolitikken er at planeten skal tas vare på, utvikles og overleveres i bedre stand til neste generasjon. Vi må møte klimautfordringene slik at vi ikke fratar kommende generasjoner deres muligheter. Derfor vil Senterungdommen at naturen skal tas i bruk, men hensynet til bærekraftig utvikling og langsiktighet skal ligge til grunn for forvaltningen av energiresurser.

Løsninger

- Fornybare alternativer må gjøres billigere enn fossile. Skatte- og avgiftssystemet er det viktigste virkemiddelet for å få til dette.
- Det skal lønne seg å satse på energieffektive løsninger i privathusholdningen i henhold til gjeldende standarder, for eksempel gjennom gunstige lånebetingelser i forbindelse med renovering.
- Nullutslippskjøretøy skal, frem til markedet er stabilisert, ha betydelige avgiftsfordeler. Fordelene revideres og moderniseres i denne stortingsperioden.
- Økt satsning på bruk av biobrensel i forbindelse med for eksempel fjernvarmeanlegg.
- Regionale utbyggingsfond for økt utbygging av fjernvarmeanlegg.
- All offentlig transport skal være fossilfri innen 2020.
- Forby salg av nye fossildrevne biler innen 2025.
- Motorferdsel i utmark skal begrenses i størst mulig grad, men det skal være lokale myndigheter som avgjør bruken.
- Det skal ikke åpnes for olje- og gassutvinning på nye felt på norsk sokkel ut over dagens eksisterende felt.
- Verdiskapningen i forbindelse med naturressurser skal i større grad tilfalle lokalsamfunnene.
- Moderniser norske vannkraftverk for bedre å nytte seg av energien.
- Økt satsing på forskning, utvikling og innovasjon innen fornybare energikilder.
- Norge skal være en sterk bidragsyter til at verdenssamfunnet omstiller seg til et fornybart samfunn innenfor 1,5-gradermålet.

- Vi skal arbeide for en utfasing av olje-, gass- og kullutvinning på verdensbasis.
- Bistå utviklingsland i en overgangsfase til å bygge ut fornybar infrastruktur ut fra hvert lands forutsetninger.
- Norge skal være et foregangsland i arbeidet for å forske på fangst og lagring av CO₂.
- Norske myndigheter må ta ansvar i forhandlinger for å få opp prisen på klimakvoter og få ned andelen klimakvoter i markedet.
- Følge FNs bærekraftsmål, og jobbe for at også resten av FNs medlemsland gjør det samme.
- Refusjonsordningen for oljeleting skal trappes ned og på sikt fjernes.
- Senterungdommen ønsker å være en del av det grønne skattesiftet, og støtter en opptrapping av drivstoffavgiften. Dette skal sees i sammenheng med tilgangen på klimavennlige, alternative framkomstmidler, samt inntektsskatten.
- Omsetningskravet for biodrivstoff skal økes til 20 % innen 2020 og trappes opp til 100 % innen 2030.
- Økt CO₂-avgift i tungtransportsektoren skal avsettes til et CO₂-fond som støtter skifte til nullutslippsteknologi og fornybare drivstoff innen sektoren.
- Gi fordeler til aktører i skipsindustrien som utvikler og bruker fossilfrie- og utslippsreducerende løsninger.
- Bruke statlige selskaper til å bygge opp et marked for og produksjon av hydrogenbasert drivstoff.
- Ved import av strøm skal dette være basert på fornybar produksjon.
- Innføre avgift på deponering av gruveavfall.
- Sette klimakrav til materialer som brukes i bygg og infrastruktur.
- Stimulere til å bruke det biodrivstoffet som har størst klimanytte.

Samferdsel og infrastruktur

Senterungdommen mener at god infrastruktur er avgjørende for å kunne sikre bosetting og næringsutvikling i hele landet. For å kunne opprettholde og forbedre infrastrukturen i landet, trengs det store investeringer.

Store vedlikeholdsetterslep på veinettet er en stor utfordring i vårt langstrakte land. For å forhindre videre slitasje på veiene vil det samtidig være viktig å flytte store deler av tungtransporten over på sjø og bane. Dette er også et godt tiltak med tanke på trafiksikkerhet. Særlig om vinteren skaper tungtransport på vei uheldige trafikksituasjoner i store deler av landet. Hensynet til sikkerhet skal veie tungt i samferdselspolitikken slik at færre mister livet eller blir hardt skadet i trafikken. Senterungdommen ønsker å føre en samferdselspolitikk som gir effektiv transport av både varer og folk, samtidig som vi reduserer klimautslipp og lokale miljøproblem.

I dag er det økende befolkningsvekst rundt de store byene, noe som gjør det nødvendig med store investeringer. Kollektivtransport blir avgjørende i etableringen av større bo- og arbeidsregioner. For å kunne sikre næringsutvikling og bosetting også i distriktene, er det viktig at store samferdselsprosjekt i byområdene ikke går på bekostning av utbygging i resten av landet.

Løsninger

- For å redusere det store vedlikeholdsetterslepet på fylkesveiene, må det gis større overføringer til fylkeskommunene og kommunene.
- Flytte store deler av tungtransporten på veinettet over på sjø og bane.
- Effektivisere planleggings- og byggeprosesser.
- Bygge opp under større bo- og arbeidsregioner ved å satse på kollektivtransport spesielt i og rundt de store byene.
- Arbeide for et godt tilbud på bestillingstransport i distriktene.
- Utbygging av innfartsparkering ved kollektivknutepunkter.
- Norge skal ha et større jernbanenettverk enn i dag.
- Jernbanen skal være fullt elektrifisert innen 2030.
- Investere i høyhastighetstog og infrastrukturen det krever.
- Bygge flere ladestasjoner for nullutslippsbiler.
- Gi større overføringer til samferdselsprosjekter som gir økt trafiksikkerhet.
- Prioritere rassikring av utsatte områder.
- Forhindre uheldige trafikksituasjoner på skoleveiene ved å øke utbyggingen av gang- og sykkelvei.
- Innføre et felles rute- og billettsystem for all kollektiv transport.
- Prioritere veibygging der kollektiv transport ikke er et alternativ.
- Satse på infrastruktur til klimanøytrale kjøretøy som er tilpasset bruk i distriktet.
- Gjeninnføre ordningen med statlig støtte til store fylkesveiprosjekter.
- Prioritere jernbaneutbygging i områder hvor næringsutviklingen er stor, for å få godstransporten av naturressurser og råvarer til markedet bort fra veinettet, og over på bane. Både med tanke på effektivitet, trafiksikkerhet og miljøhensyn.
- Ha en offensiv holdning til selvkjørende biler og jobbe for utvikling og forsvarlig anvendelse av teknologien.
- Sikre digital allemannsrett ved å gi hele landets befolkning tilgang til mobildekning og rask bredbånd.
- Styrke tilskuddsordninger for kommuner som ønsker å legge til rette for myke trafikanter og bilfrie sentrum.
- Stoppe stengingen av FM-nettet.

Næring

Et aktivt næringsliv med bredde og variasjon er nødvendig for å sikre arbeidsplasser og verdiskapning i fremtiden, og for at velferdssamfunnet skal videreføres. Næringsutvikling skal skje der folk bor, og der ressursene er. Ressursene våre skal tas i bruk på en bærekraftig måte. Arbeidsplasser i hele landet er en forutsetning for vekst og utvikling i distriktene. Det er en balansegang mellom å føre en aktiv næringspolitikk, og å la næringslivet få utvikle seg fritt. Vi mener hovedprinsippet skal være at statens politikk og tiltaksordninger skal stimulere til, og støtte opp under, de initiativ og satsinger som kommer fra næringslivet selv.

Utover næringer som har åpenbare miljømessige eller sosiale fordeler, bør politikerne i minst mulig grad legge føringer på hvilke næringer som det skal satses spesielt på. Satsinger på spesielle næringer bør komme som følge av bestemte naturgitte forutsetninger, eller innenfor næringer hvor Norge har opparbeidet seg kompetansemessige konkurransefortrinn.

Med nedgang i oljeprisen har næringsutvikling og gründere fått mer offentlig fokus. Dette mener Senterungdommen er positivt, og ønsker å videreutvikle de satsingene på innovasjon som er påbegynt. Det er viktig å satse på gründere, samtidig som vi stimulerer til videreutvikling av eksisterende næringsliv.

Løsninger:

- Staten skal føre en aktiv eierskapspolitikk.
- Satse på bedriftsrettet og –initiert forskning som kan gjøre norsk næringsliv mer konkurransedyktig på det internasjonale markedet.
- Forsterke Innovasjon Norges distriktsrettede mandat.
- Forenkle offentlige lover og forskrifter for å redusere bedriftenes kostnader.
- Ha et skattesystem som i større grad enn i dag støtter norske eiere i norsk næringsliv.
- Opprettholde differensiert arbeidsgiveravgift.
- Forenkle dagens offentlige støtteordninger og –organisasjoner, slik at det blir enklere for bedriftene å skaffe seg nødvendig utviklingskapital.
- Gi næringer og bedrifter som har positiv innvirkning på bærekraft og miljø en særskilt prioritering i arbeidet med næringsutvikling.
- Beholde ordninger som Skattefunn, som belønner bedriftsinitiert forskning og utvikling.

Industri

Olje- og gassnæringen har vært Norges desidert viktigste næring de siste tiårene. Det vil den trolig fortsatt være i mange år fremover. Samtidig har annen landbasert industri fått økt lønnsomhet og offentlig fokus etter nedgangen i oljepris og svekkelse av kronekurs. Ved å ta naturen i bruk på en bærekraftig måte skaper vi nye industriarbeidsplasser i Norge. Vi tror at et høykostland som Norge må basere sin industriutvikling på utnyttelse av råstoffer som finnes lett tilgjengelig i landet.

Senterungdommen mener vi aktivt må jobbe for å beholde industrien for å sikre verdiskaping i samfunnet. Ved å satse på forskning og utvikling av ny teknologi, styrker vi vekstmulighetene og innovasjonsevne. Senterungdommen mener det er gode forutsetninger for å satse på industri som en fremtidsrettet næring.

Løsninger

- Sørge for langsiktige og rimelige kraftavtaler til kraftkrevende industri.
- Gi den norske skogsindustrien gunstige betingelser som et ledd i å øke verdiskapningen i distriktene, også sett i et klimaperspektiv.
- Aktivt jobbe med å beholde industrien for å sikre verdiskaping i samfunnet.
- Styrke vekstmuligheter og innovasjonsevne ved å forske på- og utvikle ny teknologi.
- Opprette et toppindustriesenter etter modellen fra idretten for kompetanseheving og økt samhandling.
- Virkemidler til å realisere klimaspydspisser innen industrien.

Jordbruk

Hovedformålet med jordbrukspolitikken er å legge til rette for høyest mulig produksjon av trygg mat, basert på lokale ressurser, utfra et beredskapshensyn.

Jordbruk er ressursutnyttelse i sin reneste form. Ved å forvalte arealene på en bærekraftig og god agronomisk måte, sørger vi for at fremtidige generasjoner vil kunne produsere trygg norsk mat, basert på lokale ressurser.

Senterungdommen skal arbeide for en ny retning for jordbrukspolitikken, der det gjøres lønnsomt å bruke jord og dyrke planter i Norge. Den økte lønnsomheten, sammen med gode velferdsordninger for den norske bonden, vil sørge for høyere rekruttering til næringa.

Senterungdommen skal arbeide for en variert bruksstruktur. Små og mellomstore bruk vil sørge for at ressursene i de mest marginaliserte strøk, blir holdt i hevd. Familiejordbruket er den sikreste måten å sørge for god dyrevelferd, langsiktig forvaltning, produksjon på lokale ressurser, god agrobiologi og at den enkelte forbruker har tillit til norsk matproduksjon.

Løsninger

- Stortinget har ansvaret for jordbrukspolitikken.
- Økt korn- og kraftfôrpris for økt selvforsyning og bruk av lokale ressurser. Satse på utvikling av norskproduserte, miljøvennlige alternativer til importerte råvarer dyrefôr.
- Sterk styrkning i tollvernet på produkter det er naturlige forutsetninger for å produsere i Norge.
- Økte produktpriser til bonden.
- Økte overføringer til å øke areal i drift og for å få høyere avlinger gjennom økte tilskudd til grøfting, vekstskifte, kalking og gjerding, arealtilskudd for korn, husdyrtilskudd og seter- og beitetilskudd.
- Det må innføres et statlig nydyrkingstilskudd.
- Gjeninnføre beredskapslagring for korn.
- Alle former for antibiotika og vekstfremmende midler i dyrefôr må fortsatt forbys.
- Det må innføres strengere krav til dyretetthet i fjørfefjøs.
- Narasin og andre stoffer med antibiotisk virkning, må defineres som et legemiddel for å bekjempe sykdom, og følgende foreskrives av veterinær kun for å lege syke dyr.
- Matjord må gis vern i Grunnloven, og det settes en nullvisjon om nedbygging av matjord til annet enn jordbruksformål.
- Innføre et forbud mot opsjonsavtaler på matjord.
- Det må innføres en streng rovdyrpolitikk der hensynet til matproduksjon veier tyngst, Norge har ikke ansvar for finsk-russisk ulv.
- Landbrukssektoren skal på sikt bli fossilfri. Det skal være lønnsomt å velge klimasmarte løsninger, og grønn omstilling i landbruket skal oppfordres gjennom aktive politiske tiltak.
- Det må innføres systemer som fører sentrale næringsstoffer som fosfor og kalium, som omsettes i næringskjeden, tilbake til matjorda.
- Et forbedret velferdssystem med sikte på ferie og fritid, sykdom, og kvinner i barsel.
- Staten må gi direktetilskudd til videregående utdanninger innen naturbruk, og Landbruks- og matdepartementet må få en mer aktiv rolle i forvaltningen av disse skolene.
- Styrke den selveiende bonden gjennom å senke andel leiejord.
- Begrense dagligvarekjedenes makt, og stanse den vertikale integreringen.
- Andelen spiselig mat som kastes må ned. Det innføres en lov mot kasting av mat, etter modell fra Frankrike. Matavfall fra industri, storkjøkken og butikker skal kunne benyttes som dyrefôr.
- Jordbruksavtalesystemet må revideres. Det må gjennomføres en offentlig utredning, for deretter å legge frem forslag til nytt avtalesystem i Stortinget. Det nye systemet må være lettfattelig, og elementene i avtalen må i all hovedsak dreie seg om matproduksjon og gårdsdrift. Stortinget har ansvaret for jordbrukspolitikken.
- Strengere kompetansekrav for å få konsesjon for matproduksjon, og legge til rette for sertifisering gjennom realkompetanse.

- Subsidier til landbruket skal legge til rette for at det skal være lønnsomt å drive landbruksnæring for både små, mellomstore og store bruk over hele landet.
- Utvide forsøksordninger knyttet til GPS-styrte elektroniske gjerder for beitedyr i norsk utmark.
- Styrke tilgangen og kvaliteten på intensive agronomutdanninger og kurs.
- Odels- og åseteretten ligger fast.
- Innføre et CO2-fond for jordbruket etter modell fra skogfondsordningen.
- Sørge for en bærekraftig utvikling i norsk pelsdyrproduksjon, og sørge for at utvikling av regelverket skal ta hensyn til dyrs artstypiske behov.
- Ha fokus på økt dyrevelferd i pelsnæringen.

Skog

Senterungdommen ser på norsk skog som en viktig bærebjelke i fremtidig verdiskapning og næringsliv i Norge. Skogen er også en viktig kilde til å gjennomføre gode klimaløsninger i fremtiden.

Norsk skog har potensial³ for å bidra med gode klimaløsninger når skogsråstoffet erstatter fossile materialer og fossil energi. Skogen er avhengig av bærekraftig skjøtsel for å være fornybar, og har ikke det samme potensialet for utømmelighet som andre fornybare ressurser.

Biomassens største fordel er å være en kilde til fornybart karbon – og det vil i et klimaperspektiv være viktig å bruke biomassen der hvor man trenger karbon. Bruk av biomasse til erstatning for fossilt råstoff i kjemisk industri og i ulike materialer og som drivstoff i tyngre kjøretøy, skip og fly, vil være viktig og riktig bruk for å gå fra fossilt til fornybart.

På grunnlag av dette ser Senterungdommen på skogbruket som motoren i overgangen fra oljeøkonomi til bioøkonomi.

Senterungdommen mener aktiv og fornuftig bruk av naturressursene best sikrer en god og bærekraftig forvaltning av over tid. Det må føres en eiendomsforvaltning som ivaretar skogeiers rettigheter og muligheter.

Løsninger

- Utbedre infrastruktur gjennom midler til skogsbilveier og tømmerkaier.
- Eliminere flaskehalser på veinettet.
- Økte midler til planting, kultivering og stell.
- Stimulere til å utnytte mer av skogsråstoffet ved hogst.
- Skape lange verdikjeder basert på norsk skog.

- Omstillingsmidler og gunstige rammevilkår for treforedlingsindustrien.
- Sikre eiendomsretten, og gi trygghet og langsiktighet for den enkelte skogeier.
- Gi insentiv for at skogeierne kan investere mer i verdikjeden som utnytter tømmeret.
- Flistilskuddet skal gjeninnføres.
- Økt bruk av trevirke stimuleres ved at alle offentlige byggeprosjekter inneholder et kravpunkt at det skal leveres et alternativ med trevirke under anbudsrunder.

Fiskeri og havbruk

Norge har en stolt fortid som fiskerinasjon, og en lysende fremtid som sjømatnasjon. Norge har komparative fortrinn innen maritim sektor og marine næringer, herunder fiskeri og havbruk. Som nasjon er vi i en særstilling ved at vi råder over store havområder, forvalter rike fiskeressurser og har en kystlinje og en godt utbygd infrastruktur som er godt egnet for høsting og produksjon av sjømat. Norge skal være verdens fremste sjømatnasjon. Ved å styrke Norges allerede sterke posisjon tar vi et ansvar for å øke mattilførselen og styrke matsikkerheten i en verden med stor befolkningsvekst.

Senterungdommen vil at fiskeri- og havbrukspolitikken skal utformes slik at den kan bidra til å sikre lønnsomme bedrifter – både på hav og land – konkurransedyktighet og økt markedsfokus, og dessuten ivareta distriktpolitiske målsettinger om arbeidsplasser og bosetting i kystsamfunn. Ressursene i havet og langs kysten er fellesskapets eiendom og skal sikres for fremtidige generasjoner gjennom bærekraftig forvaltning og nasjonal råderett. Det er viktig å sikre tilgang på gode sjølokaliteter for havbruksnæringa og nødvendig landareal for settefiskproduksjon, som grunnlag for en bærekraftig havbruksnæring. Senterpartiet vil intensivere tiltak og virkemidler for å hindre rømming, og spredning av lakselus.

Det er et overordnet politisk mål at de biologiske ressursene vi rår over blir brukt på best mulig måte for miljø og samfunn. Potensialet for økt biomasseproduksjon er fortsatt stor, og mulighet for økt verdiskaping og sysselsetting i Norge må vektlegges i videre strategier. Høsting av nye arter fra havet vil bidra til økt matproduksjon, mer fôrråvarer samt utvikling av nye marine produkter innenfor helse, kosmetikk, ernæring og energi. En ytterligere utnyttelse av biomassen vil være kompetanse- og kunnskapsbasert, og sette høye teknologiske krav. Det bør derfor stimuleres til å utvikle teknologi og systemer for å ta vare på restråstoff og biprodukter, og utnytte verdiskapingspotensialet som ligger der.

Løsninger

Fiskeri

- Senterungdommen vil sikre langsiktig nasjonal råderett med styring av marine ressurser og havområder.
- En fastsetting av totalkvoter for flåtene i tråd med bærekraftig høsting av ressurser er nødvendig.
- Satse på rekruttering og nødvendig flåtefornyelse for kystfiskeflåtene gjennom låne- og tilskuddsordninger i Innovasjon Norge.
- Sikre en variert, lønnsom og fremtidsrettet fiskeflåte nært knyttet til øvrig virksomhet langs kysten
- Fjerne gebyret for nye konsesjoner for nyetablerere, for å sikre rekrutteringen til næringen.
- Oppmuntre til investeringer gjennom skattesystemet som skal gi større grad av foredling og bearbeiding av norsk fisk i Norge.
- Opprettholde en differensiert og fiskereid flåte med spredt eierskap
- Mer kunnskapsbasert, effektiv og enklere forvaltning, slik at det ikke skal bli for lang saksbehandlingstid.
- Restråstoff fra fiskeriene skal tas vare på. Regelverk må legge til rette for at alt råstoff føres til land, og stimulere til at fiskerne og industrien utnytter restråstoffet
- Opprettholde råfiskloven og deltakerloven

Havbruk

- Havbruksnæringen skal sikres en forutsigbar vekst gjennom kriterier som definerer et akseptabelt miljømessig fotavtrykk.
- Med lang produksjonstid og store investeringer er det nødvendig med forutsigbarhet for å sikre matproduksjonen på land og i sjø.
- Det må settes av tilstrekkelig med arealer for sjømatproduksjon i fjordene, kystnært og lengre til havs. Tilgang på gode sjølokaliteter, og nødvendig landareal for blant annet settefiskproduksjon, er en forutsetning for liten miljøpåvirkning og sikrer god dyrevelferd.
- Økt FoU på bruk av restråstoff og høsting av nye arter.
- Kommunene skal kunne kreve arealavgift og eiendomsskatt på oppdrettsanlegg, og kommunene skal ha ansvar for arealforvaltninga til sjøs.
- Satse på båter som går på grønn energi i oppdrettsnæringen.

Reiseliv

Senterungdommen ønsker en reiselivssatsing som tar utgangspunkt i bruk av lokale ressurser. Satsingen skal være i samarbeid med næringslivet, nasjonalt, regionalt og lokalt. Det er viktig at destinasjon Norge aktivt jobber for å markedsføre samtlige destinasjonsselskaper og reisemål i Norge i tett dialog med destinasjonsselskapene selv. Norsk reiseliv skal bygge på lokale opplevelser og råvarer fra hele Norge.

Løsninger

- Videreutvikle reiselivsnæringen lokalt og regionalt, og legge til rette for lokale opplevelser.
- Videreutvikle konsepter som 'fly and bike' for å skåne veinettet i de største destinasjonene.
- Sørge for at turistinformasjon er tilgjengelig på flere språk.

Forsvar

Senterungdommen mener Forsvaret har en uvurderlig rolle i samfunnet. Forsvaret løser viktige samfunnsoppgaver daglig, som å hevde suverenitet over norsk land og sjøterritorium og bevokte landegrensene.

På kort tid har det sikkerhetspolitiske bildet endret seg dramatisk. En styrking av forsvarssektoren er derfor høyst nødvendig. Senterungdommen mener forsvarets hovedoppgave er ivaretagelse av landets sikkerhet og suverenitetshevdelse over norsk territorium. Det er de siste årene lagt stor vekt på luftforsvaret, men Senterungdommen frykter at innkjøpene av jagerfly og kostnadene rundt dette nå går på bekostning av både sjøforsvaret og landstyrkene dersom ikke budsjettet øker betraktelig.

Norge har en viktig geopolitisk plassering og en kyst som er rik på naturressurser. Et sterkt nasjonalt forsvar er derfor viktig når Norge i årene som kommer kan møte mange ulike trusler mot nasjonal sikkerhet. Senterungdommen mener NATO er en viktig brikke i norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk og at samarbeidet må ivaretas, men vi må ikke stille oss i en situasjon der vi bygger ned de kapasitetene som vil kunne sikre landet i påvente av at NATOs styrker kommer for å bistå oss. For å kunne ivareta norsk suverenitet er det viktig at vi i krisesituasjoner har mange menn og kvinner på bakken som innehar forsvarskompetanse, og som kan håndtere våpen.

Det norske forsvar har over en periode gått fra å være et mobiliseringsforsvar til å være et innsatsforsvar. Over flere tiår har også antallet vernepliktige blitt redusert, og stadig færre avtjener førstegangstjeneste. Nå legges det også opp til en svekkelse av heimevernet, noe Senterungdommen mener er et stort feilgrep i norsk forsvarspolitik. Heimevernet burde sammen med vernepliktige være sentrale satsingsområder, spesielt med tanke på et forsvar og terrorberedskap med folkelig forankring. Senterungdommen mener verneplikten er

vesentlig for at forsvaret skal ha legitimitet hos folket, og at antall vernepliktige derfor bør økes.

Løsninger

- Antallet ungdommer som årlig kalles inn til å avtjene førstegangstjenesten økes fra 7000/8000 til 12000/15000.
- Det bør innføres varierende tjenesteløp i førstegangstjenesten, avhengig av stilling.
- Videreføre den kjønnsnøytrale verneplikten.
- Legge vekt på et folkeforsvar med lokal kjennskap.
- Jobbe for at Nordområdene fortsatt skal være Norges viktigste sikkerhetspolitiske område, og et satsningsområde for forsvaret.
- Styrke heimevernet og sjøheimevernet for å sikre lokal tilstedeværelse over hele landet.
- Øke antall seilingsdøgn for sjøforsvaret.
- Bruke Forsvaret som en ressurs i terrorberedskap.
- Videreføre og ivareta samarbeidet med NATO.
- Bruke 2% av BNP på Forsvaret.
- Oppretthalde dagens HV-distrikt.
- Utrede muligheter og konsekvenser for en utvidelse av førstegangstjenesten til 18 måneder; dette for bedre å utnytte ressursene, og for bedre å utdanne og gi vernepliktige lengre fartstid og erfaring i den stillingen de besitter.

Justis og beredskap

For at landet vårt skal være godt å bo i nå og i fremtiden, kreves politi og domstoler som folk har tillit til og opplever som rettferdige. Vi må sikre at politifolk og justissektoren har tilstrekkelig med penger og tid til å følge opp lokalsamfunn. Vi ønsker ikke et politi som utelukkende kommer til et åsted, men som er i stand til å forebygge og oppdage kriminalitet på et tidlig tidspunkt. Trygge lokalsamfunn hvor tjenestefolk har god lokalkunnskap er i seg selv en kvalitet når vi sikrer god beredskap for dagens samfunn og for fremtiden.

Løsninger

- Hvert fylke skal være ett politidistrikt.
- Schengen-samarbeidet må gi et større rom for nasjonal regulering. Hvis ikke må Norge arbeide for et alternativt samarbeid i Norden.
- Utvide fri rettshjelp-ordningen til å gjelde flere saksområder, og til å ha en dynamisk inntektsgrense. Vi ønsker kommunale kontorer som gir lett tilgjengelighet og forebygger at rettstvister utarter seg.
- Bruke ulike soningsmetoder som husarrest og fotlenke for å sikre en best mulig oppfølging av den enkelte dømte med mål om å bli integrert i et fremtidig lokalsamfunn, og for å bruke samfunnets ressurser mer effektivt.

- Styrking og etablering av kommunalt brannvesen.
- Politiet bør kun bevæpnes i nødvendige unntakstilstander.
- Samarbeide med andre lands politi for å bekjempe organisert kriminalitet over landegrensene. I tillegg skal det arbeides for utveksling av straffedømte som er tatt for kriminelle handlinger i Norge, men som ikke har norsk statsborgerskap.
- Øke kompetansen til ansatte i skoler, barnehager og helsestasjoner for bedre å kunne avdekke mulige overgrep eller omsorgssvikt.
- For å fange opp unge som er på vei i gal retning, må det arbeides for at alle kommuner har et formalisert samarbeid mellom politi, barnevern, skole, og andre relevante parter.
- Videreføre og styrke bruken av konfliktråd for førstegangskriminelle og gjengangere under 18 år.
- Bedre vilkår for ideelle aktører innen barnevern, rehabilitering og helseinstitusjoner.
- Videreføre dagens struktur for tingrettene og særdomstolene.
- Norske statsborgere må når de fyller 18 år ta et aktivt valg om å registrere seg som organdonor eller ikke
- Ønsker å opprette et aktivt organdonor-register.
- Alle Norske førerkort og nasjonale ID-kort skal ha et merke som viser om en person er organdonor eller ikke. I forbindelse med merket bør det være mulig å sette inn en kode som beskriver eventuell relevant informasjon om donorens religion, livssyn eller lignende.
- Tilgjengelig informasjon om organdonasjon skal finnes på alle Statens Vegvesen sine kontorer.
- Styrke sivilforsvaret.
- Innsynsretten i barnevernet skal fjernes slik at barnet skal ha kontroll på hvilken informasjon som går hvor, og hvor mye som skal bli sagt videre.
- Ordningen med kommunalt tiggerforbud avvikles.
- Sexkjøpsloven ligger fast.

Nordområdene

Senterungdommen mener Norge har spesielt viktige interesser å ivareta i Nordområdene i tiden som kommer. I disse områdene vil det være en tilgang på rike naturressurser og ikke minst nye handelsveier som vil ha stor betydning både nasjonalt og internasjonalt.

Senterungdommen mener derfor at en nasjonal nordområdesatsing er særdeles viktig. Vi vil drive en målrettet politikk rettet mot verdiskaping og næringsutvikling i landsdelen og de tilhørende havområdene. De naturgitte fortrinnene og den positive utviklingen vi ser i dag har et stort potensiale som vil være viktig for hele landet å utnytte. Fiskeri- og reiselivsnæringen har et stort potensiale. Mulighetene for utbygging av fornybar energi er også enorm. Vi skal ikke glemme at klimaendringene er svært tydelige i Arktis, og at økt menneskelig aktivitet i

områdene vil ha innvirkning på klima og miljø i et allerede sårbart område. En bærekraftig vekst i området vil være avhengig av et godt internasjonalt samarbeid i Barentsregionen, i tillegg til samarbeid med andre arktiske land.

Løsninger

- Styrke arbeidet med å hevde norsk suverenitet over fiskeri- og energiresursene som ligger i nordområdene.
- Legge til rette for gode kompetansemiljøer i nord, som kan konkurrere internasjonalt og tiltrekke seg nye virksomheter.
- Støtte og sikre en bærekraftig utvikling av fiskeri- og havbruksnæringen i disse områdene.
- Støtte opp om den positive utviklingen reiselivsnæringen har i området, og legge til rette for nye prosjekter.
- Øke dialogen med landene i Barentsregionen og andre arktiske land.

Asyl og integrering

Millioner av mennesker er på flukt og verden står overfor den største humanitære krisen siden 2. verdenskrig. Vår oppgave er å hjelpe mennesker i nød og bidra til stabilisering i konfliktfylte regioner. Samtidig skal vi balansere det målet opp mot hensynet til en innvandrings- og integreringspolitikk som gjør at Norge fortsatt er et trygt land med en høy grad av tillitt mellom mennesker.

Noen land bruker flyktning-kvoter for å hente inn de mest ressurssterke flyktningene fra flyktingleirer. Senterungdommen mener Norge må ta inn de mest sårbare flyktningene gjennom FN-kvoten, det er de flyktningene som er i størst fare i sin daværende situasjon. Det kan skyldes handicap og sykdommer, eller forfølgelse på grunn av religion, etnisitet, politisk overbevisning eller legning.

Senterungdommen vil se asylsøkere og flyktninger som ressurser, i stedet for å se de som en ulempe. Vi mener at det mangfoldet de vil være med på å skape er en berikelse for samfunnet, og en god integreringspolitikk er derfor helt avgjørende.

Løsninger

- Redusere saksbehandlingstid for asylsøkere.
- Gi barn og unge et utdanningstilbud under ventetiden på asylmottak.
- Utvide bruk av midlertidig arbeidstillatelse mens asylsøknader behandles.
- Ha 100% statlig kostnadsdekning knyttet til kommunenes mottak av flyktninger.
- Styrke voksenopplæringen for nye statsborgere.
- Utvikle et system som kartlegger flyktningenes utdanning og kompetanse.

- Ha innstramminger i reglene for familiegjenforening.
- Sette til side Dublin-avtalen for enslige mindreårige asylsøkere.
- Personer med utenlandsk utdanning skal lettere få godkjent utdannelsen i Norge.

Del 3: Levende folkestyre

Senterungdommen ønsker et samfunn hvor det er kort avstand mellom de som gjør vedtak og de som blir påvirket av vedtakene. Landet vårt er på sitt beste når mennesker kan påvirke sin egen hverdag og har eierskap til demokratiet gjennom sin stemme og sine folkevalgte. Gode løsninger skapes når de som er berørt av dem selv er med på å bestemme.

I denne delen av programmet tar vi opp temaer hvor det norske folkestyret står sentralt. Det gjelder internasjonal handel, tilknytningen til EU, byråkrati og rettighetsspørsmål.

Internasjonal handel

Senterungdommen vil at Norge skal være en aktiv bidragsyter for en rettferdig verdenshandel. Godene fra handel kan løfte land ut av fattigdom og minske konfliktnivået i verden. Derfor er det viktig å gjøre tilpasninger som bygger opp om verdenshandelen. Ettersom folkestyre gir den beste forutsetningen for gode samfunn med små forskjeller, vil Senterungdommen i valget mellom folkestyre og handel alltid velge folkestyre.

I verdenssamfunnet ser vi en trend hvor internasjonale handelsavtaler ikke lenger forhandler om toll og avgifter, men politikk og rettigheter. For Senterungdommen er det et ufravikelig prinsipp å sørge for at det norske folk har stor innflytelse over egen hverdag. Derfor sier vi nei til handelsavtaler som flytter makt fra norske folkevalgte og fra det norske folk. Norge skal ha en selvstendig stemme i verdenssamfunnet og handelssamarbeid uten suverenitetsavgivelse.

Løsninger

- Norge kan ikke inngå en handelsavtale som tar makt fra folkevalgte politikere i landet vårt.
- Avtaler som gir interessene til eiere av enkelte eksportbedrifter forrang foran helse- og miljøstandarder, offentlige velferdstjenester og arbeidstakeres rettigheter kan ikke inngås.
- Arbeide for en bærekraftig verdenshandel hvor alle land skal ha mulighet til å regulere og innføre tiltak som verner egen industri og produksjon.
- Forbedre ordningen som gir verdens minst utviklede land fortrinn til det norske markedet, med forutsetning om at det styrker landenes mulighet til utvikling og å brødfø egen befolkning.
- Sikre åpenhet og innsyn for folkevalgte politikere og berørte organisasjoner i forhandlinger om handelsavtaler hvor man forhandler om å svekke det politiske handlingsrommet i Norge.
- Norge skal aktivt arbeide for gjennomskiktighet i finansnæringen og arbeide mot skatteparadis.

- Arbeide for et WTO-mandat som sikrer hvert land rett og plikt til å produsere mat til egen befolkning.
- Arbeide for sluttbrukererklæring i våpenproduksjon.
- Norske myndigheter skal kreve offentliggjøring av leverandørlistene til kleskjeder med virksomhet i Norge.
- Importvernet er bærebjelken i norsk matproduksjon. Innenfor WTO-avtalen må Norge bruke den høyeste vernetollen som vi kan og som er hensiktsmessig.
- At Norge gjennom dagens handelsregime arbeider for å avslutte handelsavtaler med Marokko, som bryter med folkeretten og støtter opp under okkupasjonen av Vest-Sahara.
- Styrke Etikkrådet for Statens pensjonsfond Utland for å sikre at avkastningen er et resultat av investeringer som lever opp til målet om rettferdig fordeling og bærekraftig utvikling.
- Norge må bistå arbeidet for et sterkere FN. FN skal være en tydelig pådriver for rettferdighet og fordeling i verdenssamfunnet, og være en motvekt til organisasjoner og selskap med motivasjon i økonomisk avkastning.
- Norge må føre en restriktiv politikk ovenfor genmodifiserte organismer og mat.
- Utrede muligheten for at Norge innfører en finansskatt i samarbeid med andre land i Europa som arbeider med å innføre eller allerede har innført skatten.

EU og EØS-avtalen

Norge har gjennom to folkeavstemninger sagt tydelig nei til fullt medlemskap i EU. Det er viktig å respektere resultatet av avstemningene, også i fremtiden. Senterungdommen vil fortsette kampen for å holde Norge utenfor EU og andre samarbeid som krever en så betydelig suverenitetsavgivelse. EØS-avtalen innebærer at Norge deltar i unionens indre marked og kan dra nytte av de fire friheter, men avtalen er ikke fullkommen. Det er viktig å se på alternative løsninger, samtidig som handelen med andre land holder frem.

Løsninger

- Styrke det nordiske samarbeidet.
- Avholde en folkeavstemning om EØS-avtalen med mål om norsk utmeldelse.
- Utrede alternative handelsavtaler til EØS.
- Øke kunnskapen rundt EU ved å la demokrati og politikk bli en større del av dagens skoleverk i tillegg til å internasjonalisere utdanningsløpet.
- Norge skal fremdeles være en aktiv del av Europa, men ha en selvstendig stemme og råderett over egne ressurser.

Reform og avbyråkratisering

Med stor økonomisk vekst over flere tiår har det vært unødvendig å gjøre prioriteringer i statlige utgifter. Dette kombinert med velferdsøkningen har ført til et rettighetssamfunn som igjen har medført økende statlig kontroll- og tilsynsmyndighet. Senterungdommen ønsker et samfunn basert på selvstendige og deltakende mennesker, fremfor regler, kontroll og overvåkning.

I dagens situasjon setter et stort offentlig byråkrati uforholdsmessig store begrensninger for mennesker. Skal enkeltmennesket ha tillit til staten må de ha troen på at offentlige midler blir forvaltet godt. Unødvendig byråkrati påfører samfunnet store merkostnader, og tapper samfunnet for god arbeidskraft. Hver enkelt innbygger må få mer ansvar og tillit til å kunne ta egne valg, det vil redusere behovet for offentlig tilsyn og byråkrati. Enkeltmenneskets frihet må ikke begrenses mer enn hva fellesskapet tjener på de begrensningene som settes. Senterungdommen mener at de beste beslutningene tas av den som sitter tett på oppgaven. Folk ønsker å gjøre en best mulig jobb, og må vises tillit.

Løsninger:

- Forenkle kontroll og rapportering, slik at flest mulig ressurser kan brukes på verdiskapning framfor skjemavelde.
- Forenkle lover, forskrifter og skjema for å gjøre hverdagen enklere for enkeltmennesker, organisasjoner og næringsdrivende.
- Redusere antall statlige innsigelsesinstanser.
- Veksten i antall direktorat og byråkrater stanses.
- Revidere og forenkle anbudsregelverket i offentlig sektor.
- Gjøre alle offentlige tjenester tilgjengelig på internett.
- Reindyrke fylkesmannens rolle som kontrollorgan i ikke-politiske saker.
- Styrke Språkrådets "Klarspråk"-prosjekt slik at flere offentlige sakspapir og lovtekster blir forståelig for folk flest.

Rettighetsspørsmål

Et viktig utgangspunkt for et godt folkestyre er å sikre rettferdighet overfor individene i samfunnet når interesser strider mot hverandre. Likeverdet skal ivaretas uavhengig av kjønn, kjønnsidentitet, livssyn, seksuell legning samt kulturell og språklig bakgrunn. Man skal være sikret en plass i samfunnet og folkestyret vårt, og særlig viktig er det at minoriteter blir hørt.

Løsninger

- Endre retningslinjene for blodgivning slik at kriteriene baserer seg på risikoatferd og ikke legning.
- Nei til tvangssterilisering ved juridisk kjønnskifte.
- Øke antallet sykehus som kan utrede og behandle transpersoner som ønsker å skifte kjønn.
- Si nei til loverk som medfører overvåkning av borgerne og krenker personvernet.
- Sikre støtte til nasjonale og lokale organisasjoner som arbeider mot diskriminering.
- Styrke antidiskrimineringsloven slik at den forplikter det offentlige og private arbeidslivet til å inkludere og tilrettelegge etter behov arbeidsplasser for personer med nedsatt funksjonsevne.
- Ja til dobbelt statsborgerskap.
- Utnytte positive muligheter innenfor bioteknologi, men sette tydelige grenser for hva som er etisk akseptabelt.
- Sikre mediemangfold og ytringsfrihet gjennom å opprettholde pressestøtten, gi momsfrigat på alle plattformer, og NRK-lisensen skal ha en prosentvis økning i takt med kostnads- og lønnsnivå.
- Sikre at samiske grupper, nasjonale minoriteter og hørselshemmede kan utvikle språk og kultur.
- Stimulere flere kommuner til å innlemmes i forvaltningsområdet for samisk språk.
- Grunnlovsfeste likestillingen mellom nynorsk og bokmål.
- Mållova og andre språklige retter skal følges opp i skolene, i offentlig administrasjon og i offentlig eide virksomheter.
- Innføre et tredje juridisk kjønn og et kjønnsnøytralt pronomen.